

MATTI SIPPOLA

Mitä oli ennen MUA

Vuosi sitten ilmestyi Maaseudun uusi aika-lehden 20-vuotisjuhlanumero. Siinä hyvin lyhyesti kerrottiin lehden julkaisemiseen johtaneesta yhteiskunnallisesta tilanteesta, mutta ei juurikaan, millaista yhteistoimintaa eri maaseutu-toimijoiden kesken oli ollut sitä ennen. Tätä lehteä ja MUA-yhdistystä ei perustettu tyhjän päälle, vaan niilläkin oli edelläkävijät.

Ensimmäinen maaseudun suunnittelun ja kehittämisen toimintaohjelmaansa ottanut yhdistys oli Haja-asutusalueiden suunnitteluseura ry (HaSu). Se perustettiin vuonna 1972. Kimmokkeena oli tuona vuonna pidetty yhdyskuntasuunnittelun jatkokoulutuskurssi, jonka yhtenä erityiskohteena olivat haja-asutusalueen suunnittelutarpeet. Kursilla oli osanottajana henkilöitä, jotka olivat kiinnostuneita Suomen maaseudun kehittämisestä ja suunnittelusta. Heidän keskuudessaan syntyi ajatus, että maassamme tarvitaan yhdistys, joka keskittyy maaseudun ja haja-asutusalueiden suunnittelukysymyksiin.

Seuran tarkoituksena oli sääntöjen mukaan ”tuoda esiin haja-asutusalueiden ongelmia, herättää niistä keskustelua sekä tehdä esityksiä ja aloitteita epäkohtien selvittämiseksi ja poistamiseksi”. Tarkoituksena oli selkeästi aluepoliittinen. Tehtävänsä toteuttamiseksi tuli järjestää keskustelutilai-

suuksia ja olla yhteydessä eri tason päätöksentekijöihin.

Tuohon aikaa haluttiin puhua mieluummin haja-asutusalueista kuin maaseudusta. Koettiin korrekimmaksi esittää kehittämistoimia harvemman asutuksen alueille kuin vaikkapa tuhannen asukkaan kirkonkyläin. Samoihin aikoihin oli kehitysalueiden neuvottelukuntaan perustettu haja-asutusjaosto kasvukeskusjaoston vastapainoksi. Seuraavana vuonna perustettuun valtioneuvoston kanslian suunnitteluosastoon muodostettiin haja-asutusprojekti, jonka päätehtävä oli toimia em. jaoston sihteeristönä.

Haja-asutusalueiden suunnitteluseura, HaSu pyrki saamaan jäseniksi henkilöitä, jotka toimivat valtion ja kuntien palveluksessa, korkeakouluissa, tutkimuslaitoksissa sekä maaseudun elinkeinoihin ja kulttuuriin liittyvissä järjestöissä. Seuran tunnetuksi tekemiseksi järjestettiin aluksi seminaareja ja muita tilaisuuksia eri puolilla maata yhteistyössä muiden järjestöjen kanssa. Lisäksi omiin kokouksiin kutsuttiin alustajia, joiden tehtävät liittyivät haja-asutusalueiden kehitykseen. HaSun organisaation perustettiin tavanomaisen päätösvaltaa käyttävän johtokunnan lisäksi valtuuskunta, johon kutsuttiin merkittävässä asemassa olevia asiantuntijoita ja vaikuttajia, kuten yliopistojen professoreita sekä hallinnon ja muiden organisaatioiden päälliköitä. Valtuuskunta kokoontui ensi kerran vasta

syksyllä 1977.

Seminaareja pidettiin yhteistyössä muun muassa Yhteiskuntasuunnittelun seuran, korkeakoulujen, Suomen Kunnallisliiton, Maatilahallituksen, Kotiseutuliiton, seutukaava- ja maakuntaliittojen, Suunnittelumaantieteen yhdistyksen, Tukon, Liikennesuunnittelun seuran ja Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliiton kanssa. Aiheina olivat esimerkiksi kyläsuunnittelu ja -toiminta, suunnittelun kohderyhmät, maatalouden ongelmat, vähittäiskaupan tukeminen ja liikenneongelmat.

Seuran piirissä alettiin 1970-luvun lopulla pohdita sen tarkoituksen uudelleen arviointia. Maaseudun ongelmat oli tiedostettu varsin laajasti ja uusia suunnitteluorganisaatioita perustettu kiitettävästi. Sen perustamisen keskeisin tarve oli toteutunut. Seutukaavoituksessa oli ryhdytty laatimaan maaseudun rakennesuunnitelmia, kaupalle, postille, liikenteelle ja muille maaseudun palveluille oli luotu tukitoimia. Keskeiseksi ongelmaksi koettiin yhteistyön sujuminen eri organisaatioiden kesken. Vuonna 1978 seuran johtokunta määritteli jäsenille jaetussa kirjeessään seuran luontevaksi toimintamuodoksi olla maaseutualueiden suunnittelun ja siihen liittyvän tutkimuksen piirissä toimivien henkilöiden yhteistyöelin.

Samanaikaisesti heräsi ajatus muuttaa seuran nimeä. Haja-asutusta pidettiin liian suppeana käsitteenä ja seuran nimeksi esitettiin Maaseudun Suunnitteluseura, epävirallisesti lyhennettynä MSS. Tämä muutos päätettiin toisessa käsittelyssä, syyskokouksessa 1978. Samalla selkeytettiin muutoinkin sääntöjä.

Uudistunut seura pyrki tavoitteensa mukaisesti parantamaan maaseudun kehittämisen parissa työskentelevien yhteistyötä tehostamalla tiedotusta. Jäsenkirjeiden jakamista lisättiin vähintään neljään kertaan vuodessa. Niissä kerrottiin toteutuneista seminaareista ja muista tapahtumista ja lisäksi ilmoitettiin tulevista sekä omista että yhteistyötahojen tilaisuuksista. Tiedotteen toimitamista varten valittiin tiedotussihteeri. Seuran jäseniä kannustettiin kirjoittamaan tiedotteeseen.

Yhteistyön tehostamiseksi laadittiin lista maaseudun suunnitteluun liittyvistä organisaatioista ja järjestöistä. Se kattoi noin 80 valtakunnallista toimijaa sekä toistakymmentä alueellista, erityisesti

maakunnallista organisaatiota ja kunnat. Tiivistä yhteistyötä tehtiin muun muassa valtioneuvoston kanslian suunnitteluosaston, maa- ja metsätalousministeriön, maatilahallituksen, Pellervolaisten organisaatioiden, erityisesti muutama vuosi aiemmin perustetun Pellervon Taloudellisen Tutkimuslaitoksen PTT:n, Helsingin yliopiston maankäytön ekonomian laitoksen sekä Westermarck-Seuran maaseutusosiologien kanssa.

Seuran valtuuskunnan toisessa kokouksessa käsiteltiin maaseudun suunnittelun tavoitteita. Sen perusteella MSS esitti kannanotossaan vuonna 1980 maaseutupolitiikan pitkän ajan tavoitteiden aikaansaamista sekä maaseutupolitiikan kokonaisuuden sisällyttämistä aluepolitiikkaan.

Yhteistyö laajeni niin valtion viranomaisiin, kuntiin kuin yliopistoihin ja korkeakouluhinkin päin. Seuran jäsenet osallistuivat muiden tahojen tapahtumiin, kuten kylätoimintapäivät, maantieteilijäpäivät ja eri sektoreiden kehittämispäivät, joista raportoitiin seuran jäsentiedotteessa. Valtioneuvoston kanslian maaseututyöryhmän (1980) ja maaseudun kehittämistoimikunnan (1982) kanssa tehtiin tiivistä yhteistyötä. Seura antoi palautetta maaseudun kehittämistavoitteiden laadintaan.

Mukaan tuli myös kansainvälinen ulottuvuus. Vuosikymmenen vaihteen tienoilla perustettiin Ruotsin Kungälvissä Pohjoismaiden maaseudun kehittämisen yhteistyöryhmä, NSL (Nordiska Samarbetsgruppen för Landsbygdsutveckling). Sen johto sijoittui Uppsalan yliopiston ALA-gruppenin yhteyteen. Yhteisiä kokoontumisia pidettiin kerran vuodessa eri maissa vuorotellen. Maaseudun suunnitteluseura osallistui myös Suomessa, Espoossa vuonna 1981 pidetyn Euroopan maaseutusosiologien konferenssin järjestelyihin ja työskentelyyn. Tämän organisaation joka toinen vuosi pidettävistä konferensseista sai seuran hallitus säännöllisesti informaatiota.

MSS:n toiminnassa alettiin 1980-luvun loppupuolella kiinnittää huomiota entistä enemmän tiedottamiseen yhteistyön välineenä. Jäsenistö laajeni enemmän myös maan eri osiin. Tiedotetta kehitettiin käytettävämmäksi, vihkomaiseksi, ja sen sisältöksi saatiin lyhyitä tutkimusraportteja ja valtionhallinnon suunnitelmia ja päätöksiä. Raporttien julkaisija saattoi usein olla myös

yhteistyökumppani. Maaseudun suunnitteluseuran julkaisuja no. 1 ”Maaseutuelinkeinojen kehittäminen kuntatasolla” ilmestyi vuonna 1984. Tässä sarjassa julkaistiin vain muutama raportti.

Kyliin ja yleensä maaseutuun kohdistuva tutkimus ja kehittämistyö laajenivat merkittävästi 1980-luvulla. Valtioneuvosto teki muutaman vuoden vitkuttelun jälkeen päätöksen maaseudun kehittämistavoitteista vuonna 1987. Kylätutkijatapaamisia pidettiin muutaman vuoden välein (mm. 1988). Suomen Akatemia käynnisti vuonna 1986 laajan kolmivuotisen tutkimusohjelman, - Maaseudun elinvoimaisuus -, johon rahoitusta myönnettiin viidelle eri tutkimushankkeelle ja -laitokselle. Niissä oli mukana useita seuran jäseniä. Euroopan Neuvoston käynnistämä Maaseutukampanja-vuosi 1987–1988, joka Suomessa vähän muista maista jäljessä toteutettiin vuonna 1988 teemalla Elävä maaseutu, tarjosi myös Maaseudun suunnitteluseuralle mahdollisuuden toimia. Seura järjesti yhdessä kyläasiainneuvottelukunnan kanssa seminaarin: Tutkimus maaseudun kehittämisessä. Tätä kutsuttiin myös maaseutututkijatapaamiseksi. Kampanjavuonna järjestettiin useita satoja tilaisuuksia maaseudun kehittämisestä kylissä, kunnissa, maakunnissa ja valtakunnan tasolla eri organisaatioiden toimesta.

Maaseutukampanja nosti maaseudun asiat näkyvästi yleisen huomion kohteeksi. Sen seurauksena perustettiin useita erityisesti maaseutuun keskittyneitä tutkimuslaitoksia ja käynnistettiin valtion keskushallinnossa useiden ministeriöiden yhteinen maaseudun kehittämisprojekti. Se oli alku pysyvälle maaseudun kehittämisorganisaatiolle, joka edelleen toimii maaseutupolitiikan neuvottelukunnan nimellä.

Kiinnostus maaseutua kohtaan näkyi myös siinä, että seuran hallitus koottiin monipuolisesti. Siinä oli professoreita ja muita tohtoreita sekä johtavassa asemassa olevia henkilöitä valtion, kuntien ja maakuntatason hallinnosta. Seuran valtuuskunta ei enää osoittautunut tarpeelliseksi, ja se päätettiin lakkauttaa vuonna 1989. Seuran hallituksen puheenjohtajat ja jäsenet vaihtuivat muutaman vuoden välein. Puheenjohtajina toimivat HaSu: yliarkkitehti Eero Väänänen MMM 1972–1977 ja TekLis Pekka Raitanen VTT 1978; MSS: projekti-

päällikkö Matti Sippola VNK 1979–1982, VTL Eero Uusitalo TuYop/Maaseutukeskusten liitto 1983–1986, päätoimittaja Riitta Vartia Keksintöuutiset 1987–1988, toimistopäällikkö Heimo Hanhilahti MMM 1989–1992 ja elinkeinoasiamies Aarno Turunen Salo 1993. Valtuuskunnassa ennätti sen toiminta-aikana olla vain kaksi puheenjohtajaa. Pari ensimmäistä vuotta tehtävää hoiti pääjohtaja Samuli Suomela MTH ja lopun ajan hallitusneuvos Paavo O. Väisänen MMM. Jäsenmäärä kasvoi koko toiminnan ajan, mutta ei saavuttanut sataa. Maksavia jäseniä oli vuosittain noin 50.

1990-luvulle tultaessa haluttiin entistä enemmän panostaa tiedotuksen laatuun. Lisäksi huomattiin, että jäsenistöstä suurin osa oli maakunnista, ja sen tulisi näkyä hallituksen kokoonpanossa. Tiedotuslehden painatukseen haettiin rahoitusta maaseudun kehittämisprojektilta, mutta sitä ei saatu. Hallituksen alueellisen edustavuuden laajentamiseksi valittiin puheenjohtaja kuntatasolta Helsingin ulkopuolelta. Tämä ei kuitenkaan lisännyt alueellista toimintaa, vaan päinvastoin toiminta alkoi vähitellen hiipua. Helsingin ulkopuolelta ei ilmeisesti ollut helppo pitää yhteyksiä valtakunnan tason toimijoihin. Toinen syy oli ehkä se, että maaseudun kehittämisprojekti otti osan niistä tehtävistä, mitä varten suunnitteluseura oli perustettu. Lisäksi monet projektissa mukana olleet eivät enää jaksaneet paneutua yhdistystyöhön. Omalta osaltani huomasin jo maaseutukampanjan aikana, ettei aika enää riittänyt maaseutu- ja saaristoasian toimiston päällikön tehtävien ohella, joihin 1980-luvun lopulla tuli vielä saamelaisasiat, monien uusien hankkeiden lisääntyessä ei-välttämättömään yhdistystoimintaan. Perhekin asetti rajansa. Muutamasta pyynnöstä huolimatta en voinut ottaa vastuuta maaseudun suunnitteluseuran henkiin herättämisestä.

Mikä oli maaseudun suunnitteluseuran merkitys? Tätä ovat tarkastelleet muun muassa Leo Granberg ja András Csige (2003) selvittäessään maaseutupolitiikan syntymistä Suomessa. He toteavat, että tähän oli merkittävä vaikutus kahdella samanaikaisesti kehittyneellä verkostolla: paikallisella tasolla kylätoiminta ja ammatillisella tasolla maaseudun suunnitteluseura kokosivat ihmisiä

toimintaan. Eero Uusitalo (2012) yhtyy tähän verkostojen merkitystä koskevaan näkemykseen. MSS:n monitahoinen kokoonpano loi Uusitalon mukaan kompostin tapaan prosessin, jossa kehittyi vähitellen yhteistyön kulttuuri. Maaseutukampanja toi lopulta maaseutupolitiikan valtakunnallisen järjestämistarpeen julkisuuteen ja poliitikkojen pöydälle.

Maaseudun Uusi Aika -yhdistys nousi syntyneeseen tyhjiöön uusien maaseudun kehittämissiköiden piirissä. En tiedä miksi sitä ei voitu perustaa edellisen yhdistyksen jatkoksi valitsemalla näiden tahojen edustajat mukaan sääntöjä vain tarkistaen.

Kirjoittaja on fl. kand. (1970), eläkkeellä (2006) sisäasiainministeriön aluekehitysneuvoksen virasta. On toiminut mm. maaseutupolitiikan neuvottelukunnan sihteeristössä ja teemaryhmissä.

LÄHTEET

Haja-asutusalueiden suunnitteluseuran ja Maaseudun suunnitteluseuran toimintakertomukset ja pöytäkirjat sekä MSS-tiedotteet.

Granberg Leo ja Csites András (2003): Kylätoiminnasta maaseutupolitiikan verkostoon. Maaseudun Uusi Aika 1/2003.

Sippola Matti (1982): Maaseudun suunnittelun 10 vuotta. Moniste 18.5.1982, Tuusula.

Sippola Matti (2011): Kehitysalueista aluekehitykseen. Suomen virallisen aluepolitiikan ensimmäiset 30 vuotta 1966-1995. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Aluepolitiikka 3/2010. Edita.

Uusitalo Eero (2009): Väliinpuotoajasta vastuunkantajaksi. Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti, 2009.